

Uw natuurerfplan

Voor versterking van het landschap en de biodiversiteit

Naam:
Straat: Pastoor Deperinkweg 39
Postcode, plaats: 7263 SC Mariëvelde

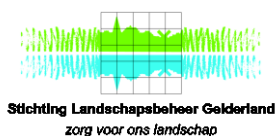
E-mail:
Telefoonnr:
Afwijkend postadres: X

Uw adviseur: - Landschapsbeheer
Gelderland -

Datum: 23-9-2020

Versie 1

Het Natuurerf is een planvorm van

Stichting Landschapsbeheer Gelderland
Rosendaal 2a, 6891 DA Rozendaal
026 35 37 444
info@landschapsbeheergelderland.nl
www.landschapsbeheergelderland.nl

1 Inleiding

Biodiversiteit: versterking dringend gewenst!

Biodiversiteit staat mondiaal onder grote druk. Ook in Nederland gaat het niet goed met allerlei diersoorten. Amfibieën, vogels, kleine zoogdieren en allerlei insecten nemen in aantal af. Vooral het aandeel nuttige insecten zoals de wilde bijen gaan sterk achteruit. Voor wilde bijen in Nederland geldt dat van de circa 360 soorten, ruim 50% door uitsterven wordt bedreigd. Dit komt o.a. doordat bloemrijk grasland – belangrijk voor voedsel en nestgelegenheid - sinds de 19e eeuw drastisch is afgenomen. Het feit dat wilde bijen niet ver kunnen vliegen maakt deze soorten kwetsbaar. Zorgen voor een breed voedselaanbod en variatie in het landschap is dus van essentieel belang.

Ook voor veel andere diersoorten geldt dat achteruitgang samenhangt met bedreiging van het leefgebied. Toename van grootschalige monocultuur in het landelijk gebied is hier mede debet aan. Veel kleine landschapselementen zoals hoogstamboomgaarden, houtsingels, hagen en 'rommelhoekjes' zijn grotendeels verdwenen. Soorten die 25 jaar geleden nog vrij algemeen waren in ons cultuurlandschap zijn sterk in aantallen achteruit gegaan of zelfs helemaal verdwenen. Door het verdwijnen van o.a. de hagen in het landschap heeft bijvoorbeeld de patrijs onvoldoende beschutting om veilig te broeden. Daarnaast is er voor de kuikens amper voedsel te vinden in een monocultuur van Engels raaigras of maïs. De patrijs heeft het daardoor extra moeilijk en wordt steeds minder vaak gezien.

Wat kunt u zelf doen? In het verleden vormden landbouwgronden, bermen en dijken bloeiende linten in het landschap met royaal aanbod van voedsel en nestgelegenheid op korte afstand van elkaar. Door toename van efficiëntie in het beheer is dit bloeiende karakter echter verloren gegaan. Hierdoor zijn (wilde) bijen, vlinders en andere bestuivers steeds meer aangewezen op bloeiende planten in tuinen en op erven als toevluchtsoord. Het is van belang dat deze toevluchtsoorden behouden blijven en verder worden ontwikkeld en met elkaar worden verbonden. Particuliere grondeigenaren spelen daarbij een cruciale rol.

Over Stichting Landschapsbeheer Gelderland

Stichting Landschapsbeheer Gelderland (SLG) is dé organisatie in Gelderland die zich inzet voor het cultuurlandschap: het landschap met heggen, knotwilgen, boomgaarden en poelen. Daarbij heeft SLG behoud en ontwikkeling van biodiversiteit hoog in het vaandel. Advisering over landschappelijke inrichting en ecologisch beheer is daarbij een belangrijk instrument.

SLG heeft geen eigen terreinen en werkt dus altijd samen met anderen. Dit kan een gemeente zijn, een particuliere grondeigenaar (bewoner van het buitengebied), vrijwilligers of de Provincie Gelderland.

II Aanleg Landschapselementen

Bij de aanleg van landschapselementen (zoals bijvoorbeeld beplanting, kruidachtige begroeiing of een poel) houdt SLG rekening met cultuurhistorie, landschapstype en biodiversiteit. Daarnaast is uiteraard de gebruiksfunctie van belang: ofwel de wensen van de eigenaar.

Dit hoofdstuk geeft een beschrijving van aan te leggen landschapselementen met onder andere soortkeuze en aantallen. Ook is de ecologische en cultuurhistorische waarde per element vermeld. Bij sommige landschapselementen wordt voor aanvullende informatie verwezen naar bijgaande informatievellen.

1. Elzensingel en elzenhakhoutsingel

Op uw erf

De bestaande elzensingel op het erf kan onderhouden en hersteld worden door de gaten op te vullen met nieuwe zwarte elzen en de singel over de jaren in delen af te zetten (10 cm boven de grond) zodat ze weer uit kunnen groeien en het element in goede staat blijft.

Aanleg nieuw element

Locatie	: (zie inrichtingsschets)
Lengte	: 85
Plantwijze	: 2 stuks per meter (30 % om gaten op te vullen)
Aantal	: 50
Soort	: Zwarte els (<i>Alnus glutinosa</i>)
Maat	: 175-250 cm lengte
Aanleg en beheer	: Zie informatievellen in de bijlage
Overig	: nvt

Ecologische en/of cultuurhistorische waarde

Elzensingels ontstonden spontaan op slootkanten, langs perceels- en eigendomsgrenzen door elzenzaadjes die daar kiemden. De vroegere boeren waren blij met de op hun perceelsranden kiemende boompjes en zaagden ze periodiek af voor brandhout en gebruikshout. Veel singels bevatten naast de zwarte elzen (*Alnus glutinosa*) ook een ondergroei van struiken zoals de meidoorn. Dit zorgde ervoor dat de elzensingel ook een veekerende functie had. Later werd het elzenhout ook gebruikt in ijzersmelterijen voordat de steenkool het hout verdrong. Door de ruilverkavelingen en schaalvergroting in de landbouw zijn helaas veel elzensingels verloren gegaan.

Elzensingel

2. Knotbomen

Op uw erf

Om de oude lijnen in het landschap te accentueren en meer voedsel en schuilmogelijkheden voor fauna te maken aan de noord-westkant van het erf 6 knotbomen aanplanten. Aan de sloot genoeg ruimte tussen de bomen houden om met machines de sloot te kunnen schonen.

Aanleg nieuw element

Locatie	: (zie inrichtingsschets)
Lengte	: 35
Plantwijze	: Ongeveer 6 a 8 meter tussen de wilgen houden
Aantal	: 6 stuks
Soort	: Schietwilg (<i>Salix alba</i>)
Maat	: 250-350 cm lengte (de staak kan ook zelf gemaakt worden door van bestaande knotbomen (let erop dat dit <i>Salix alba</i> is) af te zagen en in de grond te zetten.
Aanleg en beheer	: Zie informatie vellen in de bijlage
Overig	: nvt

Ecologische en/of cultuurhistorische waarde

Wilg, populier, es, els, eik en haagbeuk kwamen al voor het begin van onze jaartelling als knotbomen voor. Knotbomen deden dienst als grensafscheiding of als houtleverancier. De knotboom levert gemakkelijk oogstbaar hout op dat voor allerlei doeleinden werd gebruikt. Zo werd het gebruikt voor bezems, manden, oeverbeschoeiingen, takkenbossen en gebruikshout zoals hekken en gereedschapsstelen.

Oudere knotbomen herbergen allerlei planten en dieren. Het aantal diersoorten dat in een knotboom huist is zeer groot. Van de vele vogels die in een knotboom te vinden zijn, is de steenuil een van de trouwste bewoners.

Tip: knot niet alle bomen in het zelfde jaar; door om en om te knotten, is er in het vroege voorjaar voldoende voedselaanbod voor bijvoorbeeld hommels.

Knotbomen

3. Struweelhaag

Op uw erf

Aanvulling van struweel aan de rand van de oude oprijlaan.

Aanleg nieuw element

Locatie	: (zie inrichtingsschets)
Lengte	: 5
Plantrijen	: 1 Plantrijen
Plantwijze	: 2 stuks per meter per plantrij
Aantal	: 10 Stuks
Soort	: 3 Hazelaar 1 Rode kornoelje 3 Lijsterbes 3 Gewone vogelkers
Maat	: 60-80 cm lengte
Aanleg en beheer	: Zie informatievellen in de bijlage
Overig	: nvt

Ecologische en/of cultuurhistorische waarde

Gelderland kent een grote diversiteit aan lijnvormige landschapselementen, waaronder de vrij uitgroeïende haag en de struweelhaag.

De vrij uitgroeïende haag bestaat uit een enkele rij struiken die vrijuit kunnen groeien en de struweelhaag bestaat uit meerdere rijen. De functie van deze hagen was perceelsscheiding en veekering, daarom bestonden de hagen vroeger voornamelijk uit doornsoorten. Soms werden ook nog wat andere struiken en bomen in de haag aangeplant, denk hierbij aan hondsroos, sleedoorn, braam, wilg, eik of es. De hagen boden beschutting voor het vee en zorgden voor gebruikshout. Door de komst van het prikkeldraad, de schaalvergroting en de ruilverkavelingen zijn veel van deze elementen verdwenen. Vaak worden de termen heggen en hagen door elkaar gebruikt, en regionaal hebben ze soms verschillende betekenissen. De term heg gebruiken we voor strak geschoren elementen, de term haag gebruiken we voor de meer breed en hoog uitgroeïende elementen. Soms is er sprake van speciale beheervormen zoals bij het leggen of vlechten van hagen.

Hagen hebben een grote natuurwaarde. Ze zijn vaak een schuilplaats voor veel vogels en kleine zoogdieren en vergroten daardoor de landschappelijke en ecologische variatie.

Struweelhaag

4. Takkenril

Op uw erf

Verwerk het snoeimateriaal dat er vrijkomt van snoeien van de wilgen en de hagen in een takkenril op het erf. Zo hoeft er minder afgevoerd en versleept te worden.

Aanleg nieuw element

Locatie	: In de buurt van de knotbomen.
Overig	: nvt

Ecologische en/of cultuurhistorische waarde

Van snoeihout en afgevallen takken kan je een takkenril maken. Daardoor ontstaat er nestgelegenheid, schuilgelegenheid en voedsel voor vogels en allerlei andere dieren, zoals egels en insecten. In de takkenril kunnen ze ongestoord een geschikte plek vinden.

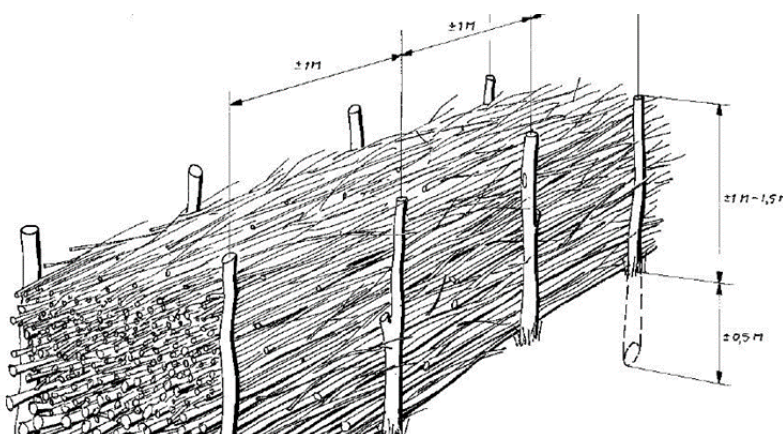
Hoe maak je een takkenril:

Plaats een dubbele rij palen (of bijvoorbeeld wilgenstaken/ hazelaarstammen) van ongeveer 2m die stevig in de grond gezet worden. De tussenafstand tussen de rijen en in de rijen is meestal 1 meter. De ruimte tussen deze 2 rijen vult u dan op met takken (groot en klein) en zo krijgt u een natuurlijke afsluiting en een waardevolle biotoop voor allerlei kleine zoogdieren en insecten.

U kunt alles van uw struiken en bomen gebruiken, al wordt afgeraden om takken dikker dan 10 cm te gebruiken. Hier kunt u andere toepassingen voor vinden zoals stookhout, blokken voor een bijenhotel, etc. Zorg dat er geen verstoring is van de takkenril tijdens het broedseizoen, er zullen ongetwijfeld vogels broeden in de ril.

Takkenril

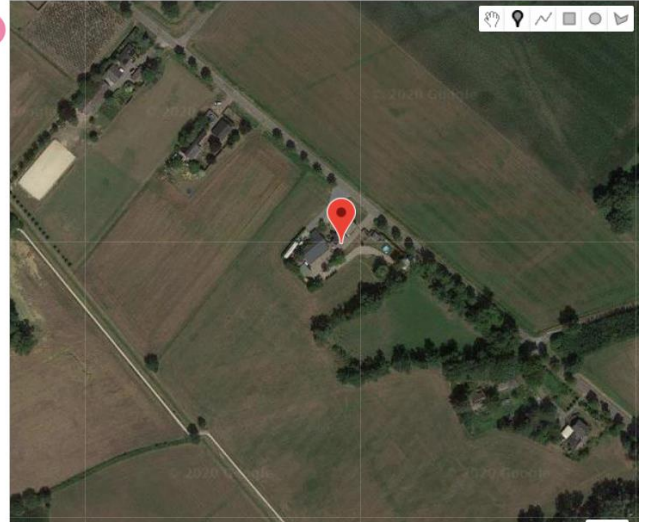

Beplantingslijst

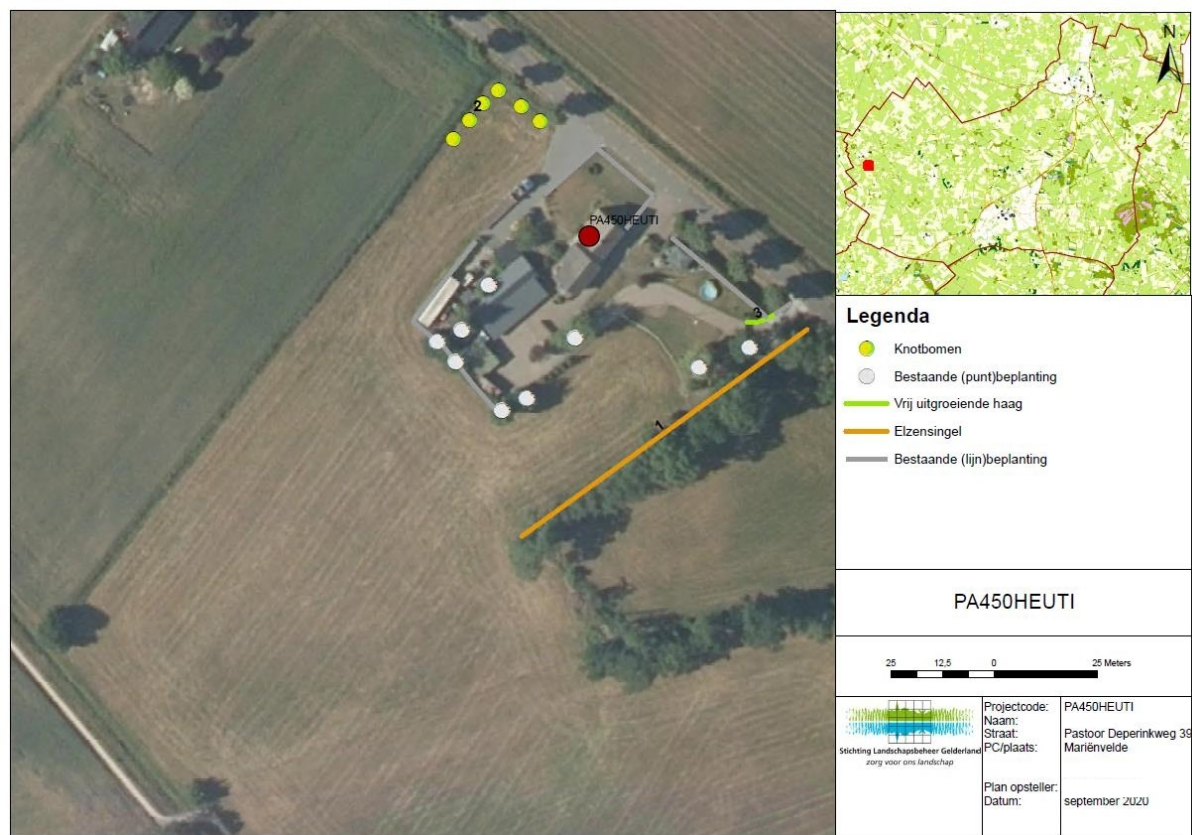
Onderstaande plantsoenlijst omvat de beplanting die nodig is om het voorgestelde plan uit te voeren.

Nederlandse naam		Maat	Aantal
Bosplantsoen 2 jarig maat 60-80			
Rode kornoelje	Cornus sanguinea	60-80	1
Hazelaar	Corylus avellana	60-80	3
Inheemse vogelkers	Prunus padus	60-80	3
Lijsterbes	Sorbus aucuparia	60-80	3
Veren			
Zwarte els (tbv knot)	Alnus glutinosa	175-200	30
Staken tbv knotboom aankoop	Salix alba	Staak	6

Historische kaart

Plankaart

Toelichting bij het landschap

Kampenlandschap

Uw perceel bevindt zich in het kampenlandschap. Hieronder kunt u van alles lezen over het landschapstype waar uw perceel zich in bevindt. Daarnaast vindt u informatie over boerenerven, landschapselementen en de hulp die Stichting Landschapsbeheer Gelderland u hierbij kan bieden.

Gebiedskenmerken

Met name in Oost-Gelderland komen aan het oppervlak langgerekte dekzandruggen voor, waar de westenwind het zand opstuwde. Daar tussenin stroomden beekjes. Hier is het kampenlandschap ontstaan. Het kampenlandschap bestaat niet uit grote akkercomplexen, maar uit individuele akkers. De boerenbedrijven voeren een gemengde bedrijfsvoering, een combinatie van akkerbouw en veeteelt. Ieder kamp bestaat uit akkers op de hoger gelegen dekzandrug, grasland langs de beekjes tussen de ruggen en het boerenerv er tussen in op de flanken van de rug. Omdat de grond vaak arm was, brachten de boeren mest en heideplaggen als bemesting op het land. Honderden jaren bemesting zorgden ervoor dat de akkers steeds hoger werden, met een vrij steile rand. Om de gewassen te beschermen tegen wildvraat en wind, werden ze omgeven met houtwallen en houtsingels. Wegen volgden de hogere delen in het landschap en hadden hierdoor vaak een bochtig verloop.

Op en rond het erf

Heggen en hagen

Heggen of hagen kunnen voorkomen rondom de voortuin, moestuin, boomgaard. Om de boomgaard kwam van oudsher meidoorn of een gemengde doornhaag voor. Rondom de voortuin gaat de voorkeur uit naar meidoorn, beuk of haagbeuk.

Hoogstamboomgaard

In dit landschapstype zijn boerenboomgaardjes een waardevolle aanvulling. In zo'n boomgaardje stonden fruitbomen voor de eigen voorziening. Denk daarbij aan een handappel, moesappel, stoofpeer, handpeer pruim en kers. Niet alle soorten zijn zelf bestuivend, sommige rassen hebben een ander ras nodig om vrucht te kunnen dragen. De adviseur van landschapsbeheer Gelderland kan helpen met de rassenkeuze.

Solitaire bomen

Op het erf staat vaak een solitaire boom, zoals een walnoot, zomereik, wintereik, tamme kastanje, paardenkastanje, groene beuk of linde.

Knotbomen

Knotbomen vormen al eeuwenlang een vertrouwd beeld in het Nederlandse cultuurlandschap. Bepaalde boomsoorten werden vroeger geknot om gebruikshout te leveren. Echter deze wijze van houtproductie is niet meer rendabel en hierdoor dreigen deze markante knotbomen uit het landschap te verdwijnen.

Knotbomen staan vaak in rijen en vormen groene linten in het landschap. Oudere noestige knotbomen bieden een schuil- en nestplaats voor allerlei diersoorten. Een voorbeeld hiervan is de steenuil. Diverse soorten planten, mossen en paddenstoelen vinden een goede humusrijke voedingsbodem in vermolmden delen van oude knotbomen.

Knotbomen van schietwilgen en zwarte elzen zijn in lagere en natte delen te vinden langs sloten en (voormalige) perceelsranden. Knotbomen van zomereik en gewone es vinden we in de drogere gebieden.

Knoteiken zijn vrij zeldzaam en komen met name voor in dit landschapstype. Deze bomen kunnen

bijzonder oud worden. In het buitenland zijn exemplaren bekend die honderden jaren oud zijn.

Bekende plekken waar knoteiken voorkomen:

- omgeving Neede en Gelselaar, gemeente Berkelland, Achterhoek
- omgeving Voorstonden, gemeente Brummen, Veluwe

Een bekende plek waar knotessen voorkomen, is de omgeving van Wichmond, gemeente Bronckhorst, Achterhoek.

Houtwallen en Houtsingels

Houtwallen en singels komen voor rondom de percelen. Soorten die veel in een houtsingel voorkomen zijn zomereik, elzen, meidoorn, sleedoorn, veldesdoorn, gelderse roos, inheemse vogelkers, vuilboom, hazelaar, lijsterbes, etc. Het is belangrijk de soorten in de juiste aantallen en verhoudingen aan te planten, om tot het gewenst beeld te komen. De adviseur van Stichting Landschapsbeheer Gelderland kan hier mee helpen.

Geriefhoutbosje

Geriefhoutbosjes staan vaak op een overhoekje en werden aangeplant om zelf in de houtvoorraad te voorzien. Geriefhoutbosjes bestaan vaak maar uit een of twee soorten, zoals zomereik of hazelaar.

Traditionele verdeling ook terug te zien op een boeren erf

De taakverdeling tussen de boer en boerin heeft een belangrijke invloed gehad op de traditionele erfinrichting. De taken waren duidelijk verdeeld en daarmee de grond rondom de boerderij ook. De voor- en achterkant worden nog altijd door een denkbeeldige lijn tussen de verschillende gebouwen van elkaar gescheiden. Deze lijn kan globaal over het gehele erf worden doorgetrokken, waardoor de functionele scheiding tussen wonen (voor) en werken (achter) goed zichtbaar wordt.

De vrouw had de verantwoordelijkheid over het woongedeelte, het daarbij liggende terrein met de bleek, de moestuin, de huisweide, eventueel de siertuin en de boerenboomgaard. Op de boerderij werd dat meestal “het voor” genoemd.

De man had de verantwoordelijkheid voor de dieren, de wagens, de werktuigen en het bedrijfsgedeelte. Kortom, hij had de zorg voor “het achter”.

